

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

© 2015 СЕВЕСТЬЯНОВА Г. С.

УДК 35.073.53:339:004.738.5

Севостьянова Г. С. Реформування системи державних закупівель в умовах євроінтеграційних процесів

У статті проведено аналіз реформування системи державних закупівель України в розрізі євроінтеграційних процесів та надано пропозиції щодо подальших напрямів реформування з урахуванням успішної міжнародної практики. У результаті дослідження було проаналізовано систему державних закупівель, її розвиток у незалежній Україні, етапи реформування в рамках євроінтеграційних процесів, а також відповідність Закону України від 10.04.2014 р. № 1197-VII «Про здійснення державних закупівель» стандартам Європейського Союзу у сфері державних закупівель; узагальнено основні напрями реформування системи державних закупівель відповідно до Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС. Наведено, що, незважаючи на ряд недоліків у системі державних закупівель, на теперішній час відбувається її активне реформування та імплементація в законодавство основних вимог до державних закупівель ЄС. Запропоновано напрями подальшого реформування. Перспективами подальших досліджень виступатимуть вивчення та аналіз міжнародного досвіду впровадження електронних державних закупівель з метою розроблення пропозицій найкращої моделі для вітчизняної системи закупівель.

Ключові слова: державні закупівлі, система реформування державних закупівель, електронні закупівлі, торги.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 13.

Севостьянова Ганна Сергіївна – начальник управління координації закупівель та цінового моніторингу, Департамент економіки та комунального майна Харківської міської ради (пл. Конституції, 7, Харків, 61003, Україна)

E-mail: anna1sevastjanova@gmail.com

УДК 35.073.53:339:004.738.5

UDC 35.073.53:339:004.738.5

Севостьянова А. С. Реформирование системы государственных закупок в условиях евроинтеграционных процессов

В статье проведен анализ реформирования системы государственных закупок Украины в разрезе евроинтеграционных процессов и даны предложения относительно дальнейших направлений реформирования с учетом успешной международной практики. В результате исследования были проанализированы система государственных закупок и ее развитие в независимой Украине, этапы реформирования в рамках евроинтеграционных процессов, а также соответствие Закона Украины от 10.04.2014 г. № 1197-VII «Об осуществлении государственных закупок» стандартам Европейского Союза в сфере государственных закупок; обобщены основные направления реформирования системы государственных закупок в соответствии с Соглашением об Ассоциации между Украиной и ЕС. Показано, что, несмотря на ряд недостатков в системе государственных закупок, в настоящее время происходит ее активное реформирование и имплементация в законодательство основных требований к государственным закупкам ЕС. Предложены направления дальнейшего реформирования системы государственных закупок. Перспективами дальнейших исследований будут выступать изучение и анализ международного опыта внедрения электронных государственных закупок с целью разработки предложенной наилучшей модели для отечественной системы закупок.

Ключевые слова: государственные закупки, система реформирования государственных закупок, электронные закупки, торги.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Библ.:** 13.

Севостьянова Анна Сергеевна – начальник управления координации закупок и ценового мониторинга, Департамент экономики и коммунального имущества Харьковского городского совета (пл. Конституции, 7, Харьков, 61003, Украина)

E-mail: anna1sevastjanova@gmail.com

Sevastjanova G. S. Reforming the System of Public Procurements in the Context of the European Integration Processes

The article analyzes reforming the system of public procurements in Ukraine in the context of the European integration processes and provides proposals for further directions of reforming, taking into account successful international practices. As result of research, the system of public procurements and its development in the independent Ukraine, phases of reforming in the context of the European integration processes, as well as compliance of the law of Ukraine of 10.04.2014 No.1197-VII «On fulfillment of public procurements» with standards of the European Union in the field of public procurements were analyzed; the main directions of reforming the public procurement system in accordance with the Association Agreement between Ukraine and the EU has been summarized. It is displayed that, despite a number of shortcomings in the system of public procurements, an active reforming and implementing in the legislation of the main requirements for public procurement in the EU is going on currently. Directions of further reforms of the public procurements system have been suggested. Prospects of the further research will be studying and analyzing international experience in implementing the electronic public procurements with a view to formulating proposals as to the best model for a native procurements system.

Key words: public procurements, system of reforming the public procurements, e-procurements, bidding.

Pic.: 1. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 13.

Sevastjanova Ganna S. – Head of the Department of Coordination of Procurement and Price Monitoring, Department of Economics and Municipal Property of Kharkiv City Council (pl. Konstytutsiyi, 7, Kharkiv, 61003, Ukraine)
E-mail: anna1sevastjanova@gmail.com

МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

ЕКОНОМІКА

Україна стоїть на порозі нових перетворень. Прагнення стати рівноправним членом Європейського Союзу спонукає на реформування всієї політико-економічної системи в країні. Не осторонь залишилась і реформа системи державних закупівель, перші кроки якої почалися з підписання Закону України № 1197-VII від 10 квітня 2014 року «Про здійснення державних закупівель» та 27 червня 2014 року Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Тому головним завданням на сьогодні є виконання ухвалених законо-

давчих норм і директив ЄС у сфері держзакупівель, що засвідчить нашу готовність долучитися до кола цивілізованих країн.

Аналіз здійснення державних закупівель в Україні свідчить про недосконалу систему державних закупівель. Так, за оцінкою Департаменту державних закупівель Міністерства економічного розвитку і торгівлі, за 2014 р. було здійснено державних закупівель загальною вартістю 250 млрд грн, а втрати склали не менше 50 млрд грн від корупції та недостатньої конкуренції [7]. Ринок

державних закупівель ЄС становить 500 млрд євро та є одним з ефективних і прозорих у світі. ЄС проводить безперервну роботу, посилюючи умови для збільшення конкуренції та прозорості системи державних закупівель. Отже, реформування системи державних закупівель та приведення її у відповідність до стандартів ЄС у сфері державних закупівель є пріоритетним на сьогодні.

Дослідження різних аспектів реформування системи державних закупівель у розрізі інтеграційних процесів знайшли своє відображення в працях таких науковців: О. Критенко, О. Шатковський, Ю. Палагнюк, О. Підмогильний, Е. Постнікова, А. Пісмаченко, І. Влялько, але саме аналізу реформування системи державних закупівель у розрізі євроінтеграційних процесів України приділялося недостатньо уваги.

Метою цієї статті є аналіз реформування системи державних закупівель України в розрізі євроінтеграційних процесів та надання пропозицій щодо подальших напрямів реформування з урахуванням успішної міжнародної практики.

Курс на євроінтеграцію Україна взяла ще у березні 1994 р. після підписання Угоди про партнерство та співробітництво (УПС) між Україною, і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами терміном на 10 років. Ця угода набрала чинності 1 березня 1998 р. і започаткувала співробітництво з широким колом політичних, торговельно-економічних та гуманітарних питань. Відповідно до ст. 51 УПС Україна повинна вживати заходи для забезпечення того, щоб її законодавство поступово було приведення у відповідність до законодавства Співтовариства, у тому числі й законодавство у сфері державних закупівель.

На той час розвиток системи державних закупівель проходив дуже повільно. У 1993 р. було прийнято першу постанову Кабінету Міністрів України № 871 «Про затвердження Положення про порядок організації та проведення міжнародних торгів (тендерів) в Україні», яка впорядковувала проведення за бюджетні кошти на конкурсних засадах закупівель товарів, робіт і послуг іноземного походження для задоволення державних потреб України. Під час дії зазначеної Постанови (21.10.93–28.06.97) Міністерством зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України зареєстровано 66 міжнародних тендерів [10].

Урядом було прийнято низку нормативно-правових актів, які регулювали проведення конкурсів у сфері державних закупівель, що ґрунтувалися на держзамовленні та були далекими від стандартів та принципів країн ЄС.

У квітні 1994 р. була прийнята Угода про державні закупівлі СОТ (*General Procurement Agreement – GPA*), яка поширюється на всі закони, норми чи практики застосування державних закупівель товарів, робіт і послуг, включаючи державні закупівлі (з 2013 р. діє нова редакція цієї Угоди).

Зазначена угода набула чинності 1 січня 1996 р. Обов'язковими її умовами є недискримінація учасників, забезпечення рівних умов як для іноземних учасників,

так і для вітчизняних, дотримання принципу прозорості на будь-якому етапі здійснення державних закупівель.

У рамках реалізації заходів щодо вдосконалення системи державних закупівель в Україні та з метою наближення діючих процедур розміщення державних замовлень до передбачених вимогами системи Світової організації торгівлі у 1997–1998 рр. були прийняті постанови Кабінету Міністрів України № 694 від 28.06.97 р. «Про організацію та проведення торгів (тендерів) у сфері державних закупівель товарів (робіт, послуг)», № 1058 від 24.09.1997 р. «Про створення єдиної системи закупівель товарів (робіт, послуг) за рахунок коштів державного бюджету та іноземних кредитів, що залучаються під гарантії Кабінету Міністрів України» та № 1369 від 01.09.98 р. «Про здійснення торгів (тендерів) у будівництві».

Зміни, що сталися в економіці України, а також вплив зовнішньоекономічної політики, привели до побудови нової системи державних закупівель. З урахуванням досвіду Польщі було розроблено та прийнято 22 лютого 2000 р. перший Закон України №1490-III «Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти» [1]. Закон став важливим кроком у напрямку формування відкритої та прозорої системи державних закупівель.

Уперше були введені основні принципи та мета Закону, а також стаття 5 про недискримінацію учасників, яка надавала право всім іноземним учасникам брати участь у процедурах закупівлі на рівних умовах з вітчизняними учасниками, що відповідало умовам міжнародних організацій. За Міністерством економіки України було закріплено статус уповноваженого органу у сфері державних закупівель. На нього було покладено відповідальність за моніторинг державних закупівель, забезпечення дотримання положень Закону, розгляд скарг та розв'язання спорів. Контроль за виконанням державних закупівель здійснювали Рахункова палата України, Контрольно-ревізійне управління України та Державне казначейство України. Наказами Міністерства економіки України були затверджені форми документів, порядок розгляду скарг, порядок створення та діяльності тендерних комітетів, тощо. Це були перші кроки, що зближувала систему державних закупівель України зі стандартами країн ЄС.

Однак у реальності не до всіх учасників застосовувалися рівні умови. Так, постановою Кабінету Міністрів України № 347 від 11.04.2001 р. «Про затвердження порядку захисту вітчизняного ринку у разі закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти» було затверджено відповідний перелік закупівель, до яких конкурси проводилися тільки для вітчизняних виробників, в інших випадках до них застосовувалася преференційна поправка в розмірі 10 відсотків.

Основним недоліком Закону України № 1490-III від 22 лютого 2000 р. «Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти» були постійні безсистемні та суперечливі зміни. Так, з 2005 р. уповноваженим органом з питань державних закупівель став Антимонопольний комітет України, на який, крім контролю за станом економічної конкуренції, було покладено додаткові функції, зокрема щодо надання дозволів на процедуру

торгів з обмеженою участю і закупівлі в одного учасника, здійснення контролю в системі закупівель, ведення реєстру учасників, тощо. Контроль за процесом державних закупівель був покладений на колегіальний орган – Спеціальну контрольну комісію при Рахунковій палаті України, а створення Тендерної палати України взагалі наклало великий корупційний відбиток на систему державних закупівель [8].

20.03.2008 р. було прийнято Закон України № 150-VI «Про визначення такими, що втратив чинність, Закон України «Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти». З кінця березня 2008 р. по серпень 2010 р. державні закупівлі в Україні регулювалися Тимчасовим положенням, затвердженим Кабінетом Міністрів України № 1017 від 19.11.2008 р., яке змістовно не відрізнялося від положень Закону, що діяли до початку 2005 р. Отже і проблеми, з якими стикалися замовники при застосуванні норм Тимчасового положення, залишилися старими.

16 травня 2008 р. Україна стала 152-м членом Світової організації торгівлі та спостерігачем у багатосторонній Угоді про державні закупівлі.

Такий крок позитивно вплинув на реформування системи державних закупівель. У 2010 р. було прийнято нову редакцію Закону про державні закупівлі [2], яка стала більше відповідати вимогам Світової організації торгівлі та Європейського Союзу в частині основних принципів Закону, а саме:

- ✦ вилучено положення про надання переваг вітчизняним виробникам;
- ✦ забезпечено ширший доступ до оскарження;
- ✦ визначено необхідність захисту комерційної інформації учасників торгів;
- ✦ відсутність прямого втручання парламенту в регулювання та оскарження;
- ✦ зменшення ваги цінового критерію оцінки кращої тендерної пропозиції з 80% до більш відповідного рівня 50% (в ЄС взагалі відсутній такий критерій [5]).

У 2011 р. було прийнято Закон України «Про особливості здійснення закупівель в окремих сферах господарської діяльності», який аналогічно правовому підходу ЄС (Директива 2004/17/ЄС) встановив певні більш гнучкі правила здійснення закупівель для підприємств-монополістів у суспільно важливих сферах діяльності (енерго-, водо-, газо- теплопостачання, тощо), а також урядові зміни до Закону, які запровадили законодавчі можливості для здійснення закупівель із застосуванням успішно досвіду в ЄС механізму рамкових угод.

Поряд з певними перевагами Закону існували і суттєві недоліки.

1. Велика кількість змін до закону (за період з 2010–2014 рр. було внесено 35 змін, більшість яких стосувалася нових винятків).

2. Необґрунтоване збільшення кількості винятків, на які не поширювалася дія Закону (частина 3 статті 2), що призвело до порушення механізмів конкуренції. Зокрема, з початку прийняття Закону було 5 предметів закупівлі, на які не поширювалася його дія, а вже станом на березень 2014 р. їх було 41. Якщо в редакції Закону

на 1 червня 2010 р. частиною 4 статті 2 був встановлений перелік предметів закупівлі, для яких можуть визначатися особливості здійснення закупівлі, у кількості 10 предметів, то станом на березень 2014 р. цей перелік уже складав 28 виключень.

3. На практиці не працював розділ щодо реверсивного електронного аукціону.

Як свідчать статистичні дані (рис. 1), з 2010 по 2013 рр. намітилося різке зменшення кількості застосованих замовниками конкурентних процедур закупівлі, при цьому майже удвічі зменшилась кількість запитів цінових пропозицій. На цьому фоні відбулося значне зростання кількості закупівель в одного учасника.

Проведений аналіз системи державних закупівель свідчить про існування проблемних питань, таких як недодержання основних принципів здійснення державних закупівель, постійні безсистематичні зміни до нормативно-правових актів, що призвело до підвищення рівня корупції, зниження конкуренції та, як наслідок, до неефективного витрачання бюджетних коштів. Тому жорстка прив'язка до норм Європейського Союзу у сфері державних закупівель може спростити законодавство і дати чіткий вектор подальшого реформування вітчизняної системи держзакупівель.

Зміна політичної влади в Україні у 2014 р. та активна зовнішньоекономічна політика, бажання інтегруватися до Європейського Союзу, гармонізації та наближення законодавства до його стандартів привели до перегляду старого закону. 20 квітня 2014 р. за підтримки ЄС та Світового Банку набув чинності новий Закон України № 1197-VII від 10.04.2014 р. «Про здійснення державних закупівель».

Розглянемо основні зміни в законі та їх відповідність стандартам ЄС (табл. 1) у сфері державних закупівель, яке регулюється трьома основними Директивами:

- ✦ Директива 2004/18/ЄС є основною і загальною для закупівлі товарів, робіт і послуг;
- ✦ Директива 2004/17/ЄС регулює закупівлю комунальних, транспортних послуг, послуг зв'язку, енергопостачання, розвідки та добування корисних копалин, тощо;
- ✦ Директива 1989/665/ЄС та 92/13/ЄС щодо оскарження закупівель.

Таким чином, можна стверджувати, що зміни у Законі України «Про здійснення державних закупівель» більшою мірою відповідають законодавству ЄС.

Основним вектором подальшого реформування системи державних закупівель стало підписання 27 червня 2014 р. Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС. 16 вересня 2014 р. Угоду про Асоціацію було ратифіковано Верховною Радою України та Європейським Парламентом, що дозволило розпочати тимчасове застосування відповідних положень Угоди з 1 листопада 2014 р.

Угода має розділ «державні закупівлі», в якому зазначено напрями співробітництва в цій сфері, а, отже, і подальшого реформування всієї системи державних закупівель (табл. 2).

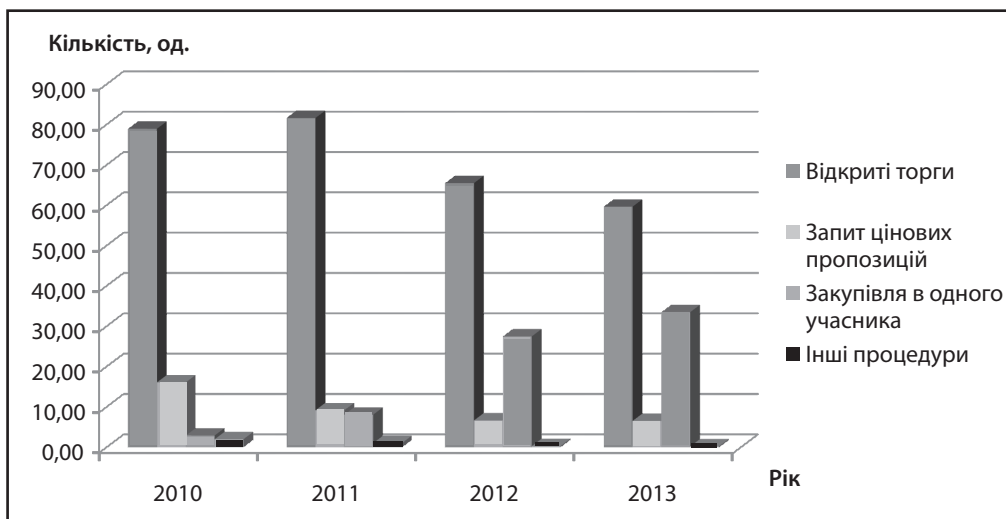

Рис. 1. Проведення процедур закупівель розпорядниками державних коштів усіх рівнів за 2010–2013 рр.

Джерело: складено автором на основі даних Державної служби статистики України [6].

Таблиця 1

Основні зміни у законі України № 1197-VII від 10.04.2014 р. «Про здійснення державних закупівель» та їх відповідність стандартам ЄС у сфері державних закупівель

Основні зміни, що були прийняті до Закону	Гармонізація їх зі стандартами ЄС
Розширено перелік принципів здійснення державних закупівель	Перелік принципів здійснення державних закупівель відповідає головним принципам здійснення закупівель, які визначені Директивою 2004/18/ЄС
Скорочення переліку випадків, на які не поширюється дія Закону (із 44 залишилось 11)	Скорочення переліку випадків, на які не поширюється дія Закону, було основною вимогою ЄС і Світового Банку, та відсутня у законодавстві ЄС
Переименовано процедуру закупівлі в одного учасника на переговорну процедуру.	Процедуру переименовано та адаптовано до термінології ЄС
Скорочено перелік підстав для застосування переговорної процедури закупівлі	Взагалі ця норма розширює конкуренцію, що є одним із принципів європейського законодавства у сфері закупівель
Скасовано необхідність розміщення інформації в державному офіційному друкованому виданні з питань державних закупівель та у міжнародному інформаційному виданні з питань державних закупівель, залишивши при цьому обов'язковість оприлюднення інформації на веб-порталі Уповноваженого органу. Передбачено необхідність оприлюднення річних планів, звітів про виконання договору, тощо на веб-порталі Уповноваженого органу	Такий підхід робить сферу державних закупівель більш прозорою та контрольованою. Однак у законодавстві ЄС у сфері державних закупівель такий перелік значно менший
Збільшення ролі громадськості у державних закупівлях	Переійнято з досвіду ЄС
Введено поняття «електронні засоби»	У подальшому потребує конкретизації та введення електронних торгів, як цього вимагає досвід ЄС
Введено нове поняття «замовники» як органи державної влади та органи місцевого самоврядування, а також юридичні особи (підприємства, установи, організації) та їх об'єднання, які забезпечують потреби держави або територіальної громади, якщо така діяльність не здійснюється на промисловій чи комерційній основі	Нове визначення поняття «замовники» у Законі за суттю схоже з поняття «замовники» в законодавстві ЄС
Введено умови щодо права замовника на відхилення пропозицій учасників, зареєстрованих в офшорних зонах, та пропозицій учасника, який є пов'язаною особою. Також новий випадок відмови участі в торгах, якщо учасник протягом останніх трьох років притягувався до відповідальності за порушення у вигляді вчинення антиконкурентних узгоджених дій (змов), які стосуються спотворення результатів торгів (тендерів)	У законодавстві ЄС перелік відмов учаснику та відхилень пропозицій конкурсних торгів значно менший. Вказана норма на сьогоднішній день дуже суперечлива, оскільки учасники повинні самостійно звертатися в компетентні органи для отримання довідок, що забирає багато часу а іноді й додаткові гроші. Тому для спрощення процедур закупівель необхідно створення єдиних державних реєстрів з повною базою даних по учаснику з обов'язковим внесенням даної вимоги до Закону

Джерело: складено автором на основі Закону України № 1197-VII від 10.04.2014 р. «Про здійснення державних закупівель» [3] і Директиви 2004/18/ЄС [11].

Основні напрями реформування системи державних закупівель відповідно до Угоди про Асоціацію

Статті Угоди	Основні вимоги	Коментарі та пропозиції
Ст. 150	Інституційна реформа. Наявність центральних органів виконавчої влади, відповідальних за економічну політику у сфері державних закупівель, та неупередженого органу щодо розгляду скарг	Умови ст. 150 повністю виконані. Відповідно до ст. 8 Закону Уповноважений орган у сфері державних закупівель, що здійснює регулювання та координацію у сфері закупівель, є Міністерство економічного розвитку і торгівлі, Антимонопольний комітет України є неупередженим органом оскарження. Така інституційна структура повною мірою забезпечує належне функціонування системи державних закупівель та відповідає вимогам, визначеним Директивою 2004/18/ЄС
Ст. 151	Публікування інформації у сфері державних закупівель та вільний доступ до неї (протягом 6 місяців після набрання чинності Угодою)	Принцип відкритості та прозорості закупівель забезпечується Уповноваженим органом шляхом функціонування безоплатного веб-порталу з питань державних закупівель (www.tender.me.gov.ua). На веб-порталі замовники розміщують усю інформацію про закупівлі, а також річні плани. Обов'язково додатково оприлюднюється на веб-порталі англійською мовою оголошення про проведення процедури закупівлі та про результати процедури закупівлі, якщо очікувана вартість закупівлі перевищує суму, еквівалентну: для товарів – 200 тис. євро; для послуг – 300 тис. євро; для робіт – 500 тис. євро.
Ст. 151	«Визначення виконавця контракту» (протягом 6 місяців після набрання чинності Угодою)	Основні вимоги щодо укладення контрактів у законодавстві у сфері державних закупівель виконано. Але існують питання, що потребують вирішення на законодавчому рівні. У законодавстві ЄС при визначенні переможця контракту приділяють більшу вагу якості та безпеки разом з ціною. В українському законодавстві на визначення найбільш економічно вигідної пропозиції впливають навіть формальні помилки (не той шрифт, відсутність нумерації сторінок, тощо) що є приводом для її відхилення. Тому необхідно переглянути вимоги щодо визначення переможця конкурсних торгів, посилаючись на досвід ЄС, пом'якшити вимоги до оформлення пропозицій конкурсних торгів, акцентуючи переваги на головному та зневолувати вплив формальних (технічних) помилок. Необхідно внести зміни до Закону та чітко окреслити поняття «формальні помилки», щоб уникнути зловживань. Також відповідно до вимог Угоди необхідно внести зміни щодо надання роз'яснення учаснику конкурсних торгів, якому не вдалося отримати контракт, щодо підстав відповідного рішення замовника із достатнім рівнем деталізації, що дозволяє проконтролювати правомірність прийнятого рішення.
Ст. 151	«Судовий захист» (протягом 6 місяців після набрання чинності Угодою)	Усі контракти відповідно до законодавства України можуть оскаржуватися в судовому порядку
Ст. 152	«Планування адаптації законодавства» (протягом 6 місяців після набрання чинності Угодою)	До початку адаптації законодавства Україна подає до Комітету з питань торгівлі комплексну «дорожню карту» з реалізації та розроблення стратегії реформ у сфері державних закупівель, яка повинна включати всі кроки щодо імплементації положень Директиви 20004/18/ЄС, 2004/17/ЄС, 89/665/ЄС, 92/13/ЄС). Наразі «дорожня карта» ще не затверджена

Джерело: складено автором на основі Угоди про Асоціацію [9] та Директиви 2004/18/ЄС [11].

Протягом шести місяців Україна має імплементувати основні принципи законодавства ЄС у сфері державних закупівель, передбачені в Угоді, та розробити «Дорожню карту» адаптації українського законодавства до норм ЄС. Подальше приведення українського законодавства та лібералізація доступу до ринку ЄС відбуватиметься поетапно. Кожний етап вважається завершеним, коли прийнято нове законодавство, а нові правила успішно запроваджені на практиці.

На теперішній час йде активна робота уповноважених центральних органів виконавчої влади щодо активного реформування системи державних закупівель відповідно до вимог ЄС у сфері державних закупівель, а саме:

1. Новий проект закону щодо внесення змін до Закону України «Про здійснення державних закупівель», який підготовлений Міністерством економічного роз-

витку і торгівлі з урахуванням вимоги ЄС і громадськості, уже прийнято Верховною Радою України.

2. Запроваджено пілотну програму щодо допорогових електронних закупівель. Уже стартували пілотні проекти з використання системи електронних торгів для допорогових закупівель у Міністерстві юстиції; Міністерстві оборони; Національному банку України; Енергоатомі; Київській міській державній адміністрації; Державному управлінні справами; Міністерстві економічного розвитку і торгівлі; Державній фінансовій інспекції; Міністерстві інфраструктури; Міністерстві охорони здоров'я; Львівській міській Раді. У всіх торгах, які відбулися, економія склала очікувані 10–20% від початкової ціни [4]. Позитивні результати від впровадження системи електронних торгів в Україні такі:

- ✦ забезпечення прозорості конкуренції;
- ✦ зниження впливу людського фактора на процеси закупівельної діяльності;
- ✦ скорочення строків проведення конкурсних торгів;
- ✦ зниження закупівельних цін та оптимізація бюджетних витрат замовників;
- ✦ забезпечення достовірної оцінки цінової кон'юнктури ринку;
- ✦ аналіз економічної ефективності закупівельної діяльності;
- ✦ забезпечення громадського контролю та публічності.

На основі проведеного аналізу сучасного етапу реформування системи державних закупівель України можна зробити висновок, що позитивні зміни в законодавстві в цій сфері безпосередньо пов'язані з євроінтеграційними процесами та обумовлені відповідними тенденціями розвитку систем державних закупівель країн Європейського Союзу.

Подальше реформування системи державних закупівель має бути спрямовано на:

1. Внесення змін до закону про державні закупівлі, а саме:

- ✦ спрощення порядку подання документів, що надає учасник. Цей пункт напряму пов'язаний із запровадженням Єдиних електронних реєстрів. Більшість учасників відмовляються брати участь у конкурсних торгах через великий перелік довідок, тому на сьогодні необхідно повернути довіру учасників через спрощення процесу підготовки документів;
- ✦ підвищення порогів закупівель відповідно до рівня інфляції та перегляд їх кожні 2 роки;
- ✦ скорочення переліку виключень із дії закону;
- ✦ перегляд вимог до визначення найбільш економічно вигідної пропозиції (див. пропозиції табл. 2);
- ✦ створення єдиних закупівельних центрів, що дозволить підвищити ефективність здійснення державних закупівель;
- ✦ ведення обов'язкового навчання та підвищення кваліфікації членів комітету з конкурсних торгів кожні 2 роки (щонайменше секретаря та голову комітету).

2. Запровадження електронних процедур закупівель на базі сучасної електронної платформи. Для цього необхідно:

- ✦ внесення відповідних змін до Закону, затвердження груп товарів, для яких обов'язкове застосування електронних закупівель;
- ✦ проведення безкоштовних навчань, семінарів-тренінгів з питань електронних закупівель, онлайн консультацій;
- ✦ оновлення електронних засобів.

3. Затвердження «дорожньої карти» з реалізації та розроблення стратегії реформ у сфері державних закупівель.

4. Приєднання України до оновленої версії Угоди Світової організації торгівлі про державні закупівлі, що надасть можливість українським учасникам брати участь у зарубіжних тендерах.

Перспективами подальших досліджень виступатимуть вивчення та аналіз міжнародного досвіду впровадження електронних державних закупівель з метою розроблення пропозиції найкращої моделі для вітчизняної системи закупівлі. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України від 22.02.2000 р. № 1490-III «Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1490-14>

2. Закон України від 01.06.2010 р. № 2289-VI «Про здійснення державних закупівель» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1197-18/page>

3. Закон України від 10.04.2014 р. № 1197-VII «Про здійснення державних закупівель» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1197-18>

4. Звіт про виконання Порядку денного асоціації та Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://supportforukraine.com/mediafiles/files/impl_report_ua.pdf

5. Офіційний сайт проекту «Гармонізація систем конкуренції та державних закупівель України зі стандартами ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://competitionproject.org.ua/uk/publkac/pres-relzi/125-alexpetarticleujbl.html>

6. Офіційний сайт Державної служби статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/fin/zakup/zakup_u/zak413_u.htm

7. Офіційний сайт Національної ради реформ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://reforms.in.ua/sites/default/files/upload/docs/7.1_20150514_nrc_public_procurement_presentation_v9_a4_dr.pdf

8. Критенко О. О. Розвиток державного регулювання системи закупівель за бюджетні кошти / О. О. Критенко // Наукові праці. Державне управління [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/govermgmt/2012/208-196-24.pdf>

9. Угода про Асоціацію між Україною та ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/ru/publish/article?art_id=246581344

10. Шатковський О. Від еволюції до революції / О. Шатковський [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/vid-evolyuciyi-do-revoluciyi.html>

11. Directive 2004/18/EC on the coordination of procedures for the award of public works contracts, public supply contracts and public service contracts // Official Journal of the European Union. – 2004. – L 134. – P. 114.

Науковий керівник – Іванов Ю. Б., доктор економічних наук, професор, заступник директора Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України (Харків)

REFERENCES

“Directive 2004/18/EC on the coordination of procedures for the award of public works contracts, public supply contracts and public service contracts”. *Official Journal of the European Union*, no. L134 (2004): 114-.

Krytenko, O. O. “Rozvytok derzhavnoho rehulivannia systemy zakupivel za biudzhetni koshty” [The development of state

regulation of the procurement budget]. <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/govermgmt/2012/208-196-24.pdf>

[Legal Act of Ukraine] (2014). <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1197-18>

[Legal Act of Ukraine] (2010). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1197-18/page>

[Legal Act of Ukraine] (2000). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1490-14>

Oftsiyniyi sait Derzhavnoi sluzhby statystyky. http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/fin/zakup/zakup_u/zak413_u.htm

Oftsiyniyi sait Natsionalnoi rady reform. http://reforms.in.ua/sites/default/files/upload/docs/7.1_20150514._nrc_public_procurement_presentation_v9_a4_dr.pdf

Oftsiyniyi sait proektu «Harmonizatsiia system konkurentsii ta derzhavnykh zakupivel Ukrainy zi standartamy YeS. <http://competitionproject.org.ua/uk/publkac/pres-relzi/125-alexpeterticleujbl.html>

Shatkovskiyi, O. "Vid evoliutsii do revoliutsii" [From evolution to revolution]. <http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/vid-evolyuciyi-do-revolyciyi.html>

"UhodaproAsotsiatsiiu" [Association Agreement]. http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/ru/publish/article?art_id=246581344

"Zvit pro vykonannya Poriadku dennoho asotsiatsii ta Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta IEvropeiskym Soiuzom" [Report on the implementation of the Association Agenda and Association Agreement between Ukraine and the European Union]. http://supportforukraine.com/mediafiles/files/impl_report_ua.pdf

УДК 332.14

МЕХАНІЗМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ В ПРОЦЕСІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

© 2015 БІЛИК Р. Р.

УДК 332.14

Білик Р. Р. Механізми та інструменти забезпечення економічної безпеки регіонів України в процесі децентралізації

Метою статті є обґрунтування прикладних механізмів та інструментів системного забезпечення економічної безпеки регіонів України в процесі децентралізованих перебудов виконавчої влади. Виявлено, що в Україні у значній кількості розроблено проекти законів, прийнято законодавчі акти та програмні документи, презентовано деклараційні положення децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування. Підтверджено, що децентралізація влади в Україні є необхідним кроком з огляду на євроінтеграційний зовнішньополітичний та внутрішньоєкономічний курс розвитку держави. Однак встановлено, що адміністративно-територіальна реформа може як позитивно вплинути на економічну безпеку регіону, так і призвести до негативних результатів. Виявлено, що таке планування розвитку економіки регіону та забезпечення її безпеки, з одного боку, має свої ризики, а, з іншого – формує нові можливості та перспективи. Запропоновано комплексний механізм забезпечення економічної безпеки регіону, що включає інституційну, організаційну та економічну складові.

Ключові слова: економічна безпека, регіон, децентралізація, влада, механізм, інструмент.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 9.

Білик Ростислав Романович – кандидат економічних наук, доцент Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича (вул. Коцюбинського, 2, Чернівці, 58012, Україна)

E-mail: rostik_biluk@mail.ru

УДК 332.14

Білик Р. Р. Механизмы и инструменты обеспечения экономической безопасности регионов Украины в процессе децентрализации

Целью статьи является обоснование прикладных механизмов и инструментов системного обеспечения экономической безопасности регионов Украины в процессе децентрализованных реорганизаций исполнительных властей. Выявлено, что в Украине в значительном количестве разработаны проекты законов, приняты законодательные акты и программные документы, представлены декларационные положения децентрализации власти и реформирования местного самоуправления. Подтверждено, что децентрализация власти в Украине является необходимым шагом, учитывая евроинтеграционный внешнеполитический и внутриэкономический курс развития государства. Впрочем, установлено, что административно-территориальная реформа может как положительно повлиять на экономическую безопасность региона, так и привести к негативным результатам. Обнаружено, что такое планирование развития экономики региона и обеспечения ее безопасности, с одной стороны, имеет свои риски, а с другой – формирует новые возможности и перспективы. Предложен комплексный механизм обеспечения экономической безопасности региона, включая институциональную, организационную и экономическую составляющие.

Ключевые слова: экономическая безопасность, регион, децентрализация, власть, механизм, инструмент.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Библ.:** 9.

Білик Ростислав Романович – кандидат экономических наук, доцент Черновицкого национального университета им. Ю. Федьковича (ул. Коцюбинского, 2, Черновцы, 58012, Украина)

E-mail: rostik_biluk@mail.ru

UDC 332.14

Biluk R. R. Mechanisms and Tools to Ensure the Economic Security of the Regions of Ukraine in the Process of Decentralization

The article is aimed at substantiation of the applied mechanisms and tools for systemic ensuring the economic security of the regions of Ukraine in the process of decentralized reorganization of the executive powers. It has been revealed that in Ukraine a considerable number of projects of laws have been developed, legislation acts and policy documents have been passed, declarative provisions for the decentralization of powers as well as for reforming the local governance have been presented. It has been confirmed that the decentralization of powers in Ukraine is a necessary step, given the European integration course of the both foreign policy and the internal economic development of the State. However, it has been determined that an administrative-territorial reform may not only positively affect the economic security of region, but can lead to some negative results as well. It has been found that such planning of both the economic development of region and ensuring its security, on the one hand, has its risks, and on the other hand, generates new opportunities and prospects. A complex mechanism for ensuring economic security of the region, including institutional, organizational and economic constituents, has been proposed.

Key words: economic security, region, decentralization, powers, mechanism, tool.

Pic.: 1. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 9.

Biluk Rostislav R. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (2 Kotsjubynskiyi Str., Chernivtsi, 58012, Ukraine)

E-mail: rostik_biluk@mail.ru